

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

אינטרס לוחץ

אמינות, אחריות וחרוצות למפעל שלו. נשות אברכים מתאימות למשרה כמו כפפה ליד. העובדות כולן נשות אברכים, העבודה תתנהל בפיקוח רוחני צמוד, שעות מסודרות המותאמות לשעות הלימודים ואפילו חופשים לפי ימי החופשה של מוסדות הלימוד החרדיים.

ויש גם עולם הבא: האברכים ילמדו בכלל מיוחד ביישוב. חבריו של הגביר, יהודים עתירי ממון, התחייבו לסכום מסוים מדי חודש בחודשו. הכל מעוגן בחוזה מפורט על פי דין תורה ולהבדיל על פי החוק הבינלאומי. הסכם יששכר וזבולון.

מלבד סדרי הכולל הרגילים יתפרשו האברכים על פני היישוב, כל אחד יתמקם בבית כנסת שבו יתפלל באופן קבע וימסור שיעורים. האברכים יפתחו את קומתם התורנית ובעלי הבתים ירוויחו שיישובם יהפוך למקום תורה.

משך כל זמן ההסבר האזין ראש הישיבה בקשב רב, הנהן בראשו ופניו קורנות.

לבסוף השתררה דממה והגראי"ל שאל: "ומה עם מוסדות חינוך?"

הגביר התרגש עד דמעות והבטיח שהוא ידאג לכל מה שצריך. יגיעו האברכים - יהיו מוסדות חינוך!

ראש הישיבה נענע בראשו לשלילה: "אם אין מוסדות - אי אפשר להתחיל". שיקים הגביר מוסדות, לאחר מכן יבואו האברכים ומשפחותיהם.

ילדות הייתה בי והעזתי פנים: "הגמרא אומרת שכשבאו חכמי הסנהדרין לדוד המלך ואמרו שישראל צריכים

כולו רעד מפחד. על רקע הלילה ודממת המוות - המצבות של בית העלמין בלטו שבעתיים. הוא ניסה להחיש צעדים.

פתאום עבר לידו אדם. הוא פלט נשיפת הקלה. "מפחיד פה", הוא שיתף את הזר, "נכון?"

"עזוב שטויות", הניד ההוא בביטול, "גם אני כשהייתי בחיים פחדתי..."

* * *

הפרשה פותחת "וירא בלק בן ציפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי", מואב מעלה חשש "עתה ילחנו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה".

רגע, מי זה בכלל בלק?

אה, נכון. "ובלק בן ציפור מלך מואב בעת ההיא".

למה לא כתבה התורה מיד בהתחלה שבלק הוא מלך מואב? ובכלל, מה דחוף לנו לדעת אלפי שנים אחר כך שבלק בן ציפור היה מלך מואב רק "בעת ההיא"?

זכיתי להיכנס לפני מספר שנים לחדרו של ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל. אחד מחבריי נכנס עם גביר בעל לב חם לתורה ולמצוות שרצה להקים פרויקט תורני מיוחד (הפרטים מטושטשים בכוונה).

יהודי תלמיד חכם ממקורבי ראש הישיבה, שהגיע יחד איתנו, הסביר לגדול הדור שהגביר רוצה להקים קריה תורנית לאברכים במקום מגוריו.

התוכנית הייתה נפלאה: אותו גביר זקוק לעובדות

לשלוח
אברכים לירח!?

איך נהיה בלק
מלך מואב?

בלק הסביר למואבים שיש פתרון, אבל בשביל זה הוא חייב לקבל סמכויות.

המואבים המפוחדים לא חשבו פעמיים ומינו את בלק למלך. השאר - היסטוריה.

ומה הייתה האמת? עם ישראל נצטווה "אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה". אם היו המואבים יושבים בשקט, עם ישראל היו עוברים הלאה ולא נוגעים בהם לרעה. אלא שהמואבים נלחצו מהזוועות שסיפר להם בלק, בלי ששקלו לרגע את האינטרס הברור שלו להיות מלך...

* * *

לא, אל תתחילו לחשוד עכשיו בכל אחד: מה האינטרס שלו.

לעולם בלי אמון - אין קיום.

אבל אם מנסים להלחיץ אתכם לפעול בלי לחשוב, מתוך פחד, כדאי שתעצרו להתבונן כמה דקות. זה בדיוק הזמן לבדוק אם יש לשני אינטרס כלשהו.

אם כן - אל תמותו מפחד.

תדאגו לאינטרס שלכם!

פרנסה, ענה להם 'צאו ופשטו ידיכם בגדוד' - בשביל להתפרנס צריכים לצאת החוצה..."

חיוכו של ראש הישיבה, שישב בעיניים עצומות, התרחב והוא הגיב בסרקזם: "אז תשלח אותם לירח?!"

מכאן החלה מסכת ניסיונות שכנוע עמוסת משפטים והסברים. כל הניסיונות עלו בתוהו. ראש הישיבה סירב. אם אין מוסדות - לא שולחים משפחות על סמך הבטחות.

לאחר מעשה קיבלנו הסבר מיהודי תלמיד חכם שנכח שם: "רצונו של הגביר הוא טהור וכשר, אבל יש לו אינטרס. הוא זקוק לעובדות. הגראי"ל מפחד שברגע שהאינטרס שלו יתמלא - הקמת המוסדות תידחה עוד ועוד."

בספר 'דברים נחמדים' מבאר את סדר הפסוקים שלימדה אותנו התורה: בלק בן ציפור (שהיה מנסיכי מדיין באותה עת, רש"י) ראה את כל מה שעשו ישראל לאמורי. הלך בלק למואב והחל במסכת הפחדות. 'אם לא תדאגו לקדם את פני הרעה - לא יהיה לכם למי לכתוב צוואה!'

המואבים נכנסו ללחץ. מה עושים?

"מה טובו אוהליך יעקב" (כד, ה)

על הפסוק (כד, ב) "וירא את ישראל שוכן לשבטיו", פירש רש"י: "ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה".

בספר 'דבש השדה' ביאר על פי המדרש (איכה רבה ה, כא): ישראל מבקשים מהקב"ה 'השיבנו ה' אליך' ואז 'ונשובה'. והקב"ה משיב להם 'שובו אלי ורק אחר כך 'ואשובה אליכם'. הרי שאין 'פתחיהם מכוונין זה כנגד זה'. ישראל רוצים שהקב"ה יערה עליהם רוח טהרה ממרום וישיב אליו ואילו הקב"ה רוצה שיעשו תשובה תחילה ואז ישיב אותם אליו.

לפי דברי המדרש הללו מבאר בעל 'דבש השדה' שעל זה אמר הכתוב "מה טובו אוהליך יעקב", על פי דברי המדרש הידועים (ילקוט שמעוני שה"ש רמז תתקפ"ח) על הפסוק 'פתחי לי אחותי רעייתי', אומר הקב"ה לכנסת ישראל "פתחי לי' - פתח כחודה של מחט, ואני אפתח לכם פתח שיהיו עגלות וקרוניות נכנסין בו".

'אוהלי יעקב' נשתבחו במידה זו, שעל אף שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה וכביכול אינם מגיעים לעמק השווה מי יפתח ראשון למי, הרי שכאשר יפתחו ישראל אפילו כחודה של מחט - יפתח עבורם הקב"ה ברוב חסדו שפע רב טוב.

"הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" (כג, ט)

סיפר הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלוניס: שאל גוי אחד את הרה"ק רבי יעקב יוסף (רבי ייב"י) מאוסטרהא: אתם היהודים טוענים שאתם עיקר העולם. איך ייתכן הדבר שעם קטן כל כך בכמות יהיה עיקרו של עולם בעוד הגויים - שהם רוב העולם - לא ייחשבו למאומה.

השיב לו רבי ייב"י במשל מכתבת המספרים: כאשר כותבים את הספרה 1 ומוסיפים לה מצד ימין אפס, הרי היא הופכת מאחת לעשר. אם יוסיפו מימין לאפס הזה עוד אפס - יהפוך המספר למאה. וכן על זו הדרך, ככל שמרבים אפסים - כך עולה ערכו של המספר.

ברם, אם ימחק מישהו את הספרה הבודדת משמאל, באותו רגע הופכת שורת האפסים לאפס אחד גדול חסר משמעות. לא משנה כמה אפסים יעמדו בשורה - התוצאה תישאר זהה: כלום.

יחזירו את הספרה הבודדת למקומה משמאל לאפסים - בבת אחת הם הופכים למספר אדיר בעל סכום ענק.

אנו היהודים 'עם לבדד ישכון', אנחנו אחד, בודד. אתם הגויים אפסים רבים - ללא ה'אחד' הבודד הזה - 'לא יתחשב', אין למספרכם וכמותכם שום משמעות.

{ במחשבה שנייה }

ותגיננו למחוז חפצנו

לרדוף אחריה אך לא משיג אותה. בסופו של דבר גילה היהודי שצעד את כל הדרך מעירו למחוז חפצו ברגל כשהוא חסר נשימה.

תיקונו של רבי בנימין צף מול עיניו: "ללכת" במקום "לנסוע". כאשר שב לביתו והתרעם בפני המרא דאתרא על שכך עלתה לו בשל קפידת הרב, חיך רבי בנימין בענווה והבהיר: לא הייתה כוונתי חלילה לקלל אתכם, רק תיקנתי אתכם כפי ההלכה שאין לדבר בשבת דברים האסורים בחול...

מבאר רבי ישראל מביאלא (כנראה הכוונה לחתנו של הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' מגור): חז"ל דייקו בלשונם: "בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו". אדם רוצה ללכת? אין שום בעיה. הקב"ה לא מגביל אף אחד בבחירה שלו. הדרך פתוחה ואפשר ללכת.

אולם אף אחד לא הבטיח לו שישגי את המטרה שרצה.

גם בלעם קיבל רשות ללכת. אולם לברך או לקלל? רק מה שגייד לו הקב"ה!

* * *

לפי דבריו נוכל לרמז בזה דברי חז"ל (יומא לח:): "בא לטמא - פותחין לו", הדרך פתוחה בפניו והבחירה מצויה בידו. **בדרך** שרוצה לילך - מוליכין אותו. אבל את המטרה לא ישיג.

אולם "בא לטהר - מסייעין אותו", לא רק שיוליכו אותו באותה דרך, כי אם גם יעניקו לו סיוע להגיע למטרתו.

שמע זאת רבי בנימין ולחש "כוונתכם ללכת". שכן בשבת אסור לדבר על פעולות שאסורות בשבת עצמה.

היהודי שמע את ההערה ולא הביין אותה. "כן, לנסוע", "הסביר" למרא דאתרא.

משם המשיך היהודי לתאר היכן תעבור הכרכרה ומנה שורה של מקומות שדרכם יעבור. בכל פעם שהזכיר את המילה "לנסוע", תיקן אותו רבי בנימין בלחש "ללכת".

**החל היהודי רץ
אחרי העגלה, אולם
לשווא היה עמלו.
ככל שהתקדם הוא -
התקדמה העגלה**

ביום ראשון בשבת יצא היהודי לכיכר העיר, מקום חניית העגלות, ביקש לצאת לדרך עם העגלה הראשונה. לצערו נוכח לגלות שזה עתה יצאה עגלה לכיוון המבוקש, עוד רואים אותה מרחוק. אם יחיש צעדין, יסיפק לעלות עליה.

החל היהודי רץ אחרי העגלה, אולם לשווא היה עמלו. ככל שהתקדם הוא - התקדמה העגלה. בסופו של דבר החליט להמשיך עד לתחנה הקרובה ברגל. שם, החליט, יתפוס עגלה להמשך הדרך.

לאורך כל הדרך חזר המאורע ונשנה שוב ושוב: העגלה יוצאת רגעים ספורים לפני בואו, הוא מחליט

"קום לך איתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה" (כב, כ)

בלילה השני שמחכה בלעם ל'אישור' מהקב"ה ללכת עם שרי בלק, אומר לו הקב"ה "אם לקרוא לך באו האנשים - קום לך איתם. ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה".

חז"ל דורשים מפסוק זה (מכות י:): "אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב הונא אמר רבי אלעזר, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו. מן התורה, דכתיב 'לא תלך עמהם' וכתיב 'קום לך איתם'".

דהיינו, חז"ל מביאים ראיות מהתורה מהנביאים ומהכתובים להוכיח שבדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו. המקור מהתורה הוא מבלעם: בלילה הראשון אמר לו הקב"ה 'לא תלך עמהם', אבל כיוון שהוא כל כך רצה, קיבל בלילה השני הוראה 'קום לך איתם'.

ולכאורה, מפסוקים אלו יש ראייה הפוכה בדיוק: הרי הקב"ה אמר מיד אחר כך: "ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה". שהרי בלעם רצה ללכת לקלל או לברך - ולכך לא ניתנה לו רשות.

* * *

ביום השבת נכנס יהודי אל הגאון רבי בנימין דיסקין, רבה של לומז'ה - אביו של "השרף מבריסק", המהרי"ל דיסקין - להתבשם מתורתו.

טרם יצא האורח, סיפר אגב אורחא לרב העיר שמחר, ביום ראשון, רצונו לנסוע לעיר מסוימת לצורך מסחרו.